

Sygn. akt III CSK 96/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

SSN Paweł Grzegorzczak

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w K.

przeciwko W. B. i P. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 8 marca 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 7 lipca 2016 r., sygn. akt XII Ga [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 września 2015 r. Sąd Rejonowy w K. zasądził od pozwanych W. B. i P. G. solidarnie na rzecz „H.” sp. z o.o. spółki komandytowej z siedzibą w K. (dalej Spółka) kwotę 50 843,32 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Sąd ustalił, że D. sp. z o.o. z siedzibą w W. w okresie października i listopada 2009r. nabyła u powoda materiały budowlane, za które nie zapłaciła mimo odebrania towaru. Egzekucja objętych fakturami VAT należności z tytułu ceny tych towarów, prowadzona przeciwko dłużnikowi D. sp. z o.o. na podstawie tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w K. z dnia 23 marca 2010 r. okazała się bezskuteczna i z tej przyczyny została umorzona przez Komornika Sądowego postanowieniem z dnia 28 listopada 2011 r. Obaj pozwani byli współnikami oraz członkami zarządu D. spółki z o.o. Pozwany W. B. figurował w Krajowym Rejestrze Sądowym Rejestrze Przedsiębiorców (dalej jako Rejestr) jako prezes zarządu od dnia 13 lipca 2007 r., zaś pozwany P. G. jako wiceprezes zarządu od dnia 20 listopada 2008r. Na podstawie dowodów z dokumentów, w tym złożonych w Rejestrze, Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 18 marca 2010 r. W. B. zbył swoje udziały w D. sp. z o.o. na rzecz P. G., który stał się w ten sposób jedynym współnikiem tej spółki. W. B. został odwołany z zarządu uchwałą wspólników z dnia 26 kwietnia 2010 r. i na tej podstawie wykreślony z rejestru w dniu 12 maja 2010 r. W oparciu o powyższe dowody i ustalenia Sąd Rejonowy przyjął, że obaj pozwani byli członkami zarządu dłużnika D. sp. z o.o. w czasie powstania i istnienia zobowiązania tej spółki wobec powoda z tytułu zapłaty ceny kupionych towarów; żaden z nich nie wykazał okoliczności zwalniających ich od odpowiedzialności, co prowadziło do uwzględnienia powództwa na podstawie art. 299 k.s.h. Sąd odmówił wiarygodności zgodnym twierdzeniom obu pozwanych, że W. B. został odwołany z funkcji prezesa zarządu uchwałą wspólników z dnia 15 stycznia 2009 r. oraz przedstawionym na tę okoliczność dowodom między innymi z dokumentów w postaci protokołu zebrania wspólników i uchwał z dnia 15 stycznia

2009 r. o odwołaniu W. B. i powołaniu P. G. na stanowisko prezesa zarządu, podnosząc, że nie zostały one ujawnione w Rejestrze.

Wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżył apelacją tylko pozwany W. B.; uprawomocnił się on natomiast w części uwzględniającej powództwo wobec P. G., który nie wniósł środka odwoławczego.

Wyrokiem z dnia 7 lipca 2016 r., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo wobec W. B., co było skutkiem odmiennej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz odmiennych ustaleń faktycznych i ocen prawnych. Na podstawie uznanych za wiarygodne dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany W. B. został skutecznie odwołany z funkcji prezesa zarządu uchwałą wspólników z dnia 15 stycznia 2009 r., co oznacza, że mimo nieujawnienia tego faktu w Rejestrze, z tym dniem przestał faktycznie być zarządcą spółki i mieć jakikolwiek wpływ na prowadzenie jej spraw oraz zaciąganie zobowiązań; spółka D. była od tego dnia zarządzana tylko przez P. G.. Doprowadziło to Sąd Okręgowy do konkluzji, że w dacie powstania i istnienia zobowiązania D. sp. z o.o. wobec powodowej Spółki (październik i listopad 2009 r.), pozwany W. B. nie był już członkiem zarządu dłużnika, a zatem z tej przyczyny nie odpowiada za zobowiązania zaciągnięte przez D. sp. z o.o. w okresie po jego odwołaniu.

W skardze kasacyjnej, powodowa Spółka, zarzucając naruszenie art. 365 § 1 k.p.c., art. 299 § 1 k.s.h. oraz art. 5 § 1 k.s.h., wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 299 § 1 k.s.h., jeżeli egzekucja przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. W świetle ukształtowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, odpowiedzialność związaną z bezskutecznością egzekucji zobowiązania z majątku spółki z o.o. ponoszą osoby będące członkami jej zarządu w czasie istnienia tego zobowiązania a ściślej rzecz ujmując, w czasie istnienia podstawy tego zobowiązania, jeżeli w tym czasie wystąpiły przesłanki

upadłości spółki, a nie złożono wniosku o jej ogłoszenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2010 r., I CSK 269/09, niepubl., z dnia 4 lipca 2013 r., I CSK 646/12, niepubl., z dnia 9 lutego 2011 r., V CSK 188/10 niepubl. oraz z dnia 25 listopada 2010 r., III CNP 3/10, niepubl.). Oznacza to, że członek zarządu spółki z o.o. nie ponosi odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. za zobowiązania spółki, które nie istniały w czasie sprawowania przez niego mandatu, albowiem zostały zaciągnięte przez spółkę po jego odwołaniu z tego stanowiska. Przesłankami odpowiedzialności są zatem istnienie określonego zobowiązania spółki z o.o. w czasie, w którym dana osoba była członkiem zarządu spółki (a więc niepowstałego później), oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania przeciwko spółce czy to w czasie pozostawania przez tę osobę członkiem zarządu, czy to już po jej odwołaniu z zarządu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2011 r., II CSK 571/10, niepubl.).

Okoliczność, czy dana osoba pełniła czy nie pełniła funkcji członka zarządu dłużnika w okresie powstania i utrzymywania się niezaspokojonego zobowiązania spółki - dłużnika wobec jej kontrahenta, należy do sfery faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.c.), podlegających dowodzeniu i ustaleniu przez Sąd *meriti*. Sąd drugiej instancji, ponownie rozpoznając niniejszą sprawę w wyniku wniesionej przez W. B. apelacji, w ramach przysługujących mu kompetencji dokonał samodzielnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i poczynił na jego podstawie ustalenia faktyczne (por. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124 i z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07- zasada prawna, OSNC 2008, nr 6, poz. 55), z których wynika, że pozwany W. B. został skutecznie odwołany z funkcji prezesa zarządu D. sp. z o.o. uchwałą wspólników z dnia 15 stycznia 2009 r., a zatem przed powstaniem zobowiązania tej spółki wobec powoda z tytułu zawarcia umów sprzedaży materiałów budowlanych w październiku i listopadzie 2009 r. To ustalenie, będące podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku, wiąże Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) i jest płaszczyzną oceny zasadności podstaw kasacyjnych. W skardze kasacyjnej nie sformułowano zarzutów kwestionujących przeprowadzoną przez Sąd Okręgowy ocenę prawną uchwały

wspólników z dnia 15 stycznia 2009 r. uznanej przez ten Sąd za podstawę skutecznego odwołania pozwanego W. B. z zajmowanej funkcji prezesa zarządu (art. 201 § 4 k.s.h.). Tymczasem, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Oznacza to, że powinnost Sąd Najwyższego merytorycznego rozpoznania jedynie tych zarzutów materialnoprawnych i procesowych, które zostały przytoczone w skardze i są dopuszczalne w świetle art. 398³ § 1 i § 2 k.p.c. oraz niemożność uwzględnienia przez Sąd Najwyższy z urzędu jakichkolwiek innych występujących ewentualnie, lecz nie wytkniętych przez skarżącego, uchybień materialnoprawnych i procesowych, bez względu na ich ciężar i znaczenie dla wyniku rozpoznania skargi. Założenie to jest konsekwencją charakteru skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego, wysoce sformalizowanego instrumentu kontroli zgodności z prawem prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie oraz obowiązującego przymusu adwokacko-radcowskiego, którego celem jest zagwarantowanie wysokiego poziomu skarg kasacyjnych, spełniających wszelkie wymagania ustawowe i uwzględniającego bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące tych kwestii.

Skarżący zarzucił naruszenie art. 299 § 1 k.s.h. przez wadliwe, zdaniem powoda, uznanie przez Sąd Okręgowy, że odwołanie członka zarządu spółki z o.o., nieujawnione w Rejestrze, zwalnia członka zarządu z odpowiedzialności statutowanej tym przepisem. W świetle utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądu, podzielanego także przez skład rozpoznający niniejszą skargę kasacyjną, wpis w rejestrze określonej osoby jako członka zarządu spółki z o.o. nie rozstrzyga *per se* (sam przez się) o ponoszeniu przez tę osobę odpowiedzialności na zasadach przewidzianych w art. 299 k.s.h. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2003 r., V CK 198/02, Wokanda 2004/6/7, z dnia 28 kwietnia 2006 r., sygn. akt V CSK 39/06, nie publ. oraz z dnia 2 lutego 2007 r., IV CSK 370/06, nie publ.). Przytoczony przez skarżącego wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2000 r., V CKN 10/00 ma charakter odosobniony i odbiega od powszechnie aprobowanego w aktualnym orzecznictwie poglądu, że decydujące znaczenie ma rzeczywiste posiadanie

statusu członka zarządu, oceniane z punktu widzenia przepisów kodeksu spółek handlowych i statutu spółki. Uchwała wspólników spółki z o.o. o odwołaniu dotychczasowego i powołaniu w jego miejsce nowego członka zarządu (art. 201 § 4 k.s.h.) jest skuteczna niezależnie od ujawnienia dokonanej zmiany zarządu w Rejestrze. Zestawienie tej regulacji z brzmieniem przepisu, dotyczącego odpowiedzialności członków zarządu w razie bezskutecznej egzekucji przeciwko spółce, prowadzi do wniosku, że przepis ten ma na względzie osoby będące członkami zarządu w świetle wspomnianej regulacji; bez znaczenia dla ustalenia kręgu tych osób jest więc fakt niewpisania ich do Rejestru, jak i treść wpisu, który nie odpowiada rzeczywistości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2001 r., V CKN 186/00, niepubl.). Z jednej więc strony, odpowiedzialność tę może ponosić osoba niewpisana w Rejestrze w charakterze członka zarządu, ale rzeczywiście wchodząca w skład tego organu spółki, z drugiej zaś strony, dla ponoszenia tej odpowiedzialności przez określoną osobę nie wystarcza sam jej wpis w rejestrze jako członka zarządu, jeżeli została ona już z tej funkcji uprzednio odwołana (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1999 r., II CKN 608/98, OSNC 2000, nr 4, poz. 67). Uzasadniające to stanowisko argumenty odwołują się do deklaratorywnego charakteru wpisu członków zarządu sp. z o.o. do Rejestru. Wskazuje się także, że domniemania wynikające z wpisów w Rejestrze (art. 14, art. 17 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz.986 ze zm. - dalej: „ustawa o KRS”) chronią osoby trzecie w ich relacjach ze spółką z o.o., nie zaś w stosunku do członków jej zarządu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2009 r., III CSK 219/08, nie publ. oraz z dnia 12 lutego 2014 r., IV CSK 361/13, OSNC 2015, nr 1, poz. 10).

Przechodząc do oceny kolejnej podstawy kasacyjnej należy wskazać, że wskazany w jej ramach art. 5 § 1 k.s.h. przewiduje, że dokumenty i informacje o spółce kapitałowej oraz spółce komandytowo-akcyjnej wymagają ogłoszenia lub złożenia dokumentu lub informacji do sądu rejestrowego, z uwzględnieniem przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym. Przepis ten odnosić należy do sytuacji, gdy wymagane jest ogłoszenie lub z określonych przepisów wynika obowiązek złożenia dokumentu lub informacji do sądu rejestrowego. Uzasadnienie tej podstawy kasacyjnej sprowadza się do przedstawienia przez skarżącego

argumentacji, zgodnie z którą za zobowiązania spółki odpowiada na gruncie art. 299 k.s.h. osoba wpisana do Rejestru jako członek zarządu dłużnika, nawet jeśli wpis ten nie odpowiada rzeczywistości wobec uprzedniego skutecznego odwołania tej osoby z tego stanowiska przez wspólników, co jest sprzeczne z przedstawionym wyżej i aprobowanym przez Sąd Najwyższy stanowiskiem przeciwnym.

Skarżący zarzucił także, że Sąd Okręgowy naruszył art. 365 § 1 k.p.c. przez odmienne, od wskazanego w Rejestrze, ustalenie czasu i podstawy odwołania pozwanego W. B. z funkcji prezesa zarządu dłużnika. Zarzut ten nie jest trafny. Sąd nie zakwestionował bowiem mocy wiążącej przedmiotowego postanowienia o wpisie. Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił natomiast, że wpis ten nie odpowiada rzeczywistości, albowiem wykreślony dopiero w maju 2010 r. pozwany W. B. przestał być członkiem zarządu spółki wcześniej, to jest w styczniu 2009 r. Stosownie do art. 17 ust. 1 ustawy o KRS, domniemywa się, że dane wpisane do Rejestru są prawdziwe. Ustanowione w tym przepisie domniemanie jest domniemaniem prawnym w rozumieniu art. 234 k.p.c., wiąże zatem sąd w postępowaniu cywilnym, z tym że może być obalone, ponieważ ustawa tego nie wyłącza. Ustawodawca przyjmuje, że - co do zasady - wszystkie dane wpisane do rejestru są zgodne z prawdziwym stanem rzeczy, nie wyłącza jednak ustalenia przeciwnego. W skardze nie sformułowano podstawy kasacyjnej naruszenia wskazanych wyżej przepisów, stąd kwestia prawidłowości oceny Sądu Okręgowego co do skuteczności uchylenia skutków opisanego wyżej domniemania prawnego wskutek dowodów przedłożonych przez pozwanego, uchyla się spod kognicji Sądu Najwyższego (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).